

Notat

Bilag 1. Introduktion til magtanvendelsesreglerne og de forskellige typer af magtanvendelse

Dette bilag indeholder en kort introduktion til lovgivningen og væsentlige begreber, som er vigtige for forståelsen af de forskellige typer af magtanvendelse, som har fundet sted i 2025.

Introduktion til lovgivningen vedr. magtanvendelser

Nedenfor skitseres hjemlen for de forskellige typer af magtanvendelser. Magtanvendelser over for voksne med betydelig og varig nedsat psykisk funktionsevne sker efter servicelovens regler om magtanvendelse. Magtanvendelser over for anbragte børn og unge under 18 år sker efter voksenansvarsloven.

Det bemærkes, at Folketinget i 2024 vedtog en række ændringer af servicelovens regler om magtanvendelse, som gælder ift. voksne på botilbud og ældre på plejecentre, samt lov om voksenansvar, som gælder for anbragte børn og unge. De ændrede magtanvendelsesregler har haft ikrafttræden hhv. d. 1. juli 2024 og 1. januar 2025.

Serviceloven

Servicelovens regler om magtanvendelse bygger på det enkelte menneskes ret til selv at bestemme. I nogle situationer kan personalet være nødt til at gribe ind i retten til selv at bestemme af hensyn til borgerens omsorg, værdighed, tryghed eller af hensyn til andre borgere. Hvis der gennemføres et indgreb, som borgeren ikke giver eller kan give sit samtykke til, er der tale om magtanvendelse. Alle former for brug af magtanvendelse skal registreres og indberettes.

Reglerne om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne står beskrevet i kapitel 24, 24a og 24b samt 24d i serviceloven. Bestemmelserne omfatter bl.a. fastholdelse (§ 124d), anvendelse af særlige døråbnere (§ 125), anvendelse af stofseler (§ 128), anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi (§§ 128a-128b), låsning og sikring af døre, vinduer, låger, skabe mv. (§ 128c-g), optagelse i særlige botilbud uden samtykke (§ 129-129a) samt kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer (§ 136a).

Nogle af disse magtanvendelser kan iværksættes akut, mens andre kræver en forhåndsgodkendelse.

05-08-2026

Sagsnummer I F2
2026 - 502

Dokumentnummer i F2
9792791

Sagsnummer i eDoc
2026-0006277

Denne sondring er væsentlig, og forskellen mellem akutte magtanvendelser og forhåndsgodkendte magtanvendelser, gennemgås nærmere i dette bilag.

Kapitel 24d i serviceloven indeholder særlige regler om magtanvendelse og andre indgreb over for visse domfældte personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som opholder sig i et botilbud efter servicelovens § 108 som led i en strafferetlig afgørelse. Bestemmelserne giver i særlige tilfælde mulighed for at anvende indgreb af hensyn til sikkerhed, forebyggelse af kriminalitet og opretholdelse af orden på tilbuddet. Reglerne omfatter bl.a. undersøgelse af opholdsrum og ejendele, kontrol med effekter samt adgang til at tilbageholde genstande under nærmere fastsatte betingelser.

Lov om voksenansvar

Voksenansvarsloven har til formål at fastsætte rammer for bl.a. personalets adgang til, som led i varetagelsen af den daglige omsorg, at anvende magt og foretage andre indgreb i anbragte børn og unges selvbestemmelsesret og sikre de anbragte børn og unges retssikkerhed i forbindelse hermed. Loven er begrænset til børn og unge, der er anbragt på et kommunalt, regionalt eller privat anbringelsessted.

Reglerne om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten i lov om voksenansvar skal først og fremmest beskytte anbragte børn og unge mod overgreb og forebygge unødvendig magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten.

Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten står beskrevet i kapitel 3 §§ 7-17 i voksenansvarsloven og dækker bl.a. over afværgenhjælp (§ 8), fysiske magtanvendelser (§ 9) og undersøgelser af person og opholdsrum (§ 16).

Øvrige magtanvendelser

Der er under de enkelte afsnit om målgruppeområderne et delafsnit som hedder øvrige magtanvendelser. Øvrige magtanvendelser kan være magtanvendelser, der foretages efter reglerne om nødværge og nødret, der står beskrevet i straffelovens §§ 13 og 14. Det kan også være i sundhedssituationer, hvor sundhedspersonen beder personalet om eksempelvis at fastholde en borger for at få taget blodprøve, undersøgelse, etc. Hvis servicelovens betingelser for fastholdelse ikke er opfyldt, men de grundlæggende betingelser for at udføre magtanvendelse har været overholdt (skånsomhed, proportionalitet mv.), vil indgrebet betragtes som øvrig magtanvendelse.

Endelig kan øvrige magtanvendelser være foretaget på tilbud som fx interne dagtilbud/behandlingskoler til døgntilbud, som er underlagt folkeskolelovens regler om magtanvendelse. Også her gælder de almindelige regler om nødværge, nødret og lovlig retshåndhævelse, jf. straffe-

loven og retsplejeloven. Legemlig afstraffelse og nedværdigende behandling er ikke tilladt. For at afværge, at en elev udøver vold mod sig selv eller andre eller ødelægger eller beskadiger ting, kan der anvendes magt i fornødent omfang. Derudover kan der være øvrige magtanvendelser, som ikke er hjemlet i nogen lovgivning, hverken serviceloven, lov om voksenansvar eller straffeloven. Disse magtanvendelser kategoriseres som magtanvendelser uden hjemmel.

Forhåndsgodkendte magtanvendelser og akutte magtanvendelser

Der skelnes mellem forhåndsgodkendte magtanvendelser og akutte magtanvendelser.

Forhåndsgodkendte magtanvendelser

Der er nogle indgreb efter lovgivningen om magtanvendelse, som kommunalbestyrelsen (reelt delegeret til sagsbehandlere) skal træffe afgørelse om, inden indgrebet kan foretages, de såkaldte forhåndsgodkendelser. Lederen af et tilbud skal derfor søge om forhåndsgodkendelse til at foretage indgrebet. Nogle af de magtanvendelser, der kræver forhåndsgodkendelse, er bl.a. brug af særlige døråbnere (SEL § 125), stof-seler (SEL § 128), og kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer (SEL § 136a). Hvis der opnås en forhåndsgodkendelse til at foretage indgrebet, skal indgrebet stadig registreres som en magtanvendelse, men dog alene som et skøn over antallet af indgreb og først i forbindelse med, at forhåndsgodkendelsen udløber. Tidligere skulle indgrebene registreres, hver gang de blev foretaget og indberettes én gang månedligt.

Akutte magtanvendelser

Ved akutte magtanvendelser findes der ikke en forudgående aftale om, at der kan anvendes magt i bestemte situationer over for en borger, dvs. det er en situation som opstår her og nu, og hvor personalet bliver nødt til at handle. Det kan fx være, at der er behov for at føre en udadreagerende borger væk fra en situation for at undgå, at det går ud over de øvrige borgere.